

HAJDU BÁLINT

Lorenzo Valla és a szabad akarat gondolata

Lorenzo Valla: A szabad akaratról Garzia leridai püspökhöz írott levele alapján

Lorenzo Valla da /Larentius Valentsis/, aki 1405-ben született Rómában, s ott is halt meg 1457-ben. Lorenzo Valla itáliai teológus, kánonjogász, humanista, az újkor bibliakritikai szemléletének előhírnöke, egyházmegyes pap. Valla, római jogász család szülötteként a tanulmányait a reneszánszkor humanista műveltségű Leonardó Brunitól nyerte. A reneszánszkor meghatározó iránya a humanizmus. Ez az időszak a polgárosodás és egyben a megvilágosodás időszaka. Ebben az időben a középkori dogmák zárt világa megnyílik, s a középkori gondolkodók magyarázat keresésének érdeklődési iránya az ókori gondolkodók világa felé nyúlt vissza. Maga Valla is a szabad akaratról írott értekezésében a gondolatait Boétiussal ütközteti. Lorenzo Valla humanizmusában is megjelenik az emberközpontúság, a racionális szemlélet szembekerül a pragmatikus merev szemlélettel. A kritikai szellem felerősödésével szemben a teológikus koncepcióról – ha még kezdetben nyíltan nem is utasítják el, – hallgatólagosan nem vesznek tudomást. Lorenzo Valla tanítómestere Leonardó Bruni, aki a reneszánsz műveltség meghatározó személyisége, s irányadója a földrajzi történeti etnográfiai leírásnak, amely új műfaj, történelmi humanista szemlélet irányvonala. Bruni a humanista filozófiájában elszakad a kereszténység világától, s a világlátásában az univerzalitás középkori megjelenésével találkozunk, ahol figyelemmel kísérik az emberi tényezőt és a természeti kauzalitást. Lorenzo Valla filozófiai képébe, a kora ifjúságának tanítómestere mély nyomot hagy, az élete folyamán azonban az útjai a papi elkötelezettség irányába vezetnek, s pappá szentelik, de lelkipásztori szolgálatot nem lát el. Piacenzába költözik és a Páviai egyetem retorika professzora a humanistakör tagja. Humanista íróként él Milánóban és Nápolyban sorra adja ki a bölcséleti írásait. A kritikai szemléletében több régi keresztény teológiai mű hitelességét megkérdőjelezi, s szembekerül az egyházzal, s eljárás indul ellene. Az élete megint irányt vált, s 1448-ban Rómában találjuk, s a Pápai udvar támogatott írói közé kerül.

Az élete utolsó éveiben ismét a katedrán találjuk, és újra retorikát tanít. Valla egyike volt a filozófiai szövegkritika megteremtőinek, aki az egyes antik és keresztény szövegek nyelvi és stilisztikai elemzése révén számos mű és dokumentum kronológiai helyét, a szövegek, szöveg változatok eredetiségét tanulmányozta. Valla a kor humanista szemléletének megfelelően a keresztény tanítás és a sztoikus és epikureus hagyományok összebékítésén fáradozott. (Sztoikus: az embert összhangban találjuk a természettel és a körülötte élő emberekkel. Epikureus irányzat: ókori görög filozófiai irányzat Epikurosz nevéhez fűződik, amely igazából természetfilozófia).

Erről a fáradozásról szól a "Leridai püspökhöz" írt levele, amelyben párbeszédre épülő gondolatok sorát találjuk, ahol a kérdező Lorenzo, s a válaszadó Antonio Garzia leridai püspök. A kérdező maga Valla, a retorika professzora, s a válaszadó egy püspök, aki valójában a vallási világnézetet képviselő személy. A párbeszéd tárgyában a szabad akarat gondolatát találjuk, a kereszténységben megjelenő szabad akaratról szóló dogmatikus hit tételt ütközteti a hagyományokban megjelenő sztoikus és az ókori epikurosz filozófiával. A gondolatsorok valójában az akaraton belül megjelenő emberi akarat és az Isteni akarat összefüggéseire keresik a válaszokat. A párbeszédés diskurzusban a Katalán Lerida püspökének személye nem tűnik jelentős személyiségnek, mert a katolikus vallásfilozófiában nem lehetett annyira mérvadó, mint maga Valla. A párbeszéd tartalmából ítélve, s azt Valla életútjával összevetve olyan érzésünk lehet, hogy Valla a párbeszédben valójában önmagával beszél. Önmagában találkozik a humanista Bruni féle tanítás az egyházi dogmatikus tételekkel ugyanúgy, ahogy Valla párbeszédéses levelében is megtörténik. Ő abban az időben a pápai udvar retorika professzora, képzett pap, s önmagának tesz fel kérdéseket, a tudásában megjelenő irányzatok tételei között keres öngazolást, s keresi, hogy hogyan lehet összekapcsolni, egyesíteni az élete folyamán megszerzett tudásra épülő filozófiáját. Az

akarata kérdésében megjelenik az Isten akarata mellett az ember akarata és annak a kapcsolata. A keresztény tanítás akaratkérdését először a Boétius által képviselt filozófiai irányzatban találjuk, amely római filozófia. Boétius 500 körül élt, s tételeiben ő is mélyebbre nyúlt, a görög filozófia Platóni és Arisztotelészi filozófia képezi filozófiájának alapjait. Ezen, görög filozófusok témáit megtaláljuk, s összefüggnek az epikuroszi filozófiával is. Az akarat kérdésében a filozófia fontosságát találjuk (Reneszánsz Etikai Antológia 163. oldalán) „ezen múlik minden emberi cselekvés”. Az ember cselekvő akarata része az Isten akaratának, s ebben egyet is értenek, a vita csak azon folyik, hogy *az emberi akarat mennyire lehet független az Isten akaratától*. Az emberi életutakban rejlő változatosság meg nem értéséből adódóan különféle emberi életek életútjaiban megjelenő nehézségek fokozatainak kérdése, és logikus magyarázat keresése. A kérdés a filozófiai gondolkodásban ma is megadatott, mert: (az i.m. 166. oldalon találjuk) „nem lehet igazmondónak tartani azt, akinek a szavát saját maga sem más nem érti”. A dogmák által lenyomott teológia tudománya nem engedte a kritikát a teológiai tételek megkérdőjelezhetőségét, ezáltal olyan tételek jöttek létre, melyet maguk sem értettek, s talán ma sem igazán értenek. Az akarat kérdésében az Isteni akarat, mely János evangéliumában a mindenséget teremtő és irányító akaratot, mint IGE-ként találjuk. Az emberi akaratot pedig a mai szóhasználatuk latin eredetű szavában az EGO-ban találjuk. Az emberi akarat és Isteni akarat (EGO↔IGE) viszonyában, viszonyukra a harmónia adja meg a választ. Mi a harmónia gondolata: az **egyensúlyteremtés**.

A természetben az Isten akaratát akkor találjuk meg, ha a természetet harmóniába, természetes egyensúlyába találjuk. A természet törvénye a világtörvénye az egyensúly állapot, lásd Kipling Rudyard: Maugliját. Az emberben, akkor találjuk meg az Isten akaratát, ha az ember akaratát az Ego-ját harmóniában találjuk, az eleve elrendeltetett (Ab ovo), vagyis az Isten akarata szerinti életútban. Az akarat megnyilvánulása, hogyha eszerint gondolkodunk, akkor része az ember akaratának. Isten az emberben, ember az Istenben, a teológiai tanítás válik valóvá, az ember akarata a világban szerves részévé válik a Világmindenség

egyensúlyának. Ha nem, akkor a saját akarata általi irányított Ego érvényesül benne és a környezete alkotta világban. Ebben a gondolatban sztoikus filozófiát is megtalálhatnánk, de a fontos kérdés, hogy mennyire harmonikus, mert a harmónia egy vékony mezsgye ebben az esetben, ha letér az ember bármely irányba, akkor vagy istentelenné, vagy embertelenné válik a világa. Az akarat kérdésében a meg nem értettség példáját találjuk a Júdás személyiségében és cselekedeteiben megjelenő ellentmondásosság, s az arra keresett válaszokban kerestek logikus magyarázatot. A Júdás személyiségében megjelenő akaratában az Igei, illetve az Ego általi vezéreltetést egyaránt megtaláljuk. A kérdés és feleletekben az egyik oldalon találjuk az akarat megnyilvánulásban a Júdás és a gyűlölködő tömeg akaratát, és szembe velük magát az Isten Akaratát Jézust az Isten fiát. Jézus útja, üdvözülés útja, melynek fontos állomása az „Én vagyok” vállalása. Az általa tanítottak igazolják az üdvözülést, ahogy ezt a János 25-26-ban ekképpen mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is, él. És ki csak él és hisz én bennem, soha meg nem hal. Hiszed é ezt?” Kérdi a bizonytalan tanítványaitól, azoktól, akik vele vannak nap mint nap, akkor csodálkozhatunk e azon, hogy Valla képzett teológusként a leridai püspöktől vár segítséget bizonytalanságára. A fenti idézet az üdvözülésről szól, Jézus tanaiban rejlő igazságból eredő isteni kegyelem elnyerésének lehetőségéről. A bizonytalanságot nemcsak a humanista Vallánál találjuk meg, hanem az Akarat útjának keresését a hazai líra kimagasló alakja Vörösmarty Mihály művében is a Csongor és Tündében, ahol Csongor folyamatosan keresi azt az utat, mely elvezeti szerelméhez a fény világba a fény leányához, Tündéhez. Ebben a történetben Csongor hiába kereste az utat, mert az akarat megnyilvánulásban csak saját akarata nyilvánult meg. Az ő akarata nem volt összhangban Istennel, míg a történetben szereplő Ilma földi életében Böskeként szembe nézett az AB-OVO-jával, s az Ég kegyes volt, s felemelte földi életéből. Viszont a földi életének nehézsége, a Balga nevezetű férje, nem tudta megtalálni helyes útját, felkötötte magát. Nem halt meg, hanem visszakerült a földre, s az isteni kegyelem újonnan megnyilvánult, mert lehetőséget kapott arra, hogy ott folytassa Böskével, ahol elrontotta.

A történet a végtanulmányában Csongor útja is csak úgy rendeződik, hogy a szerelme Tünde feladja égi mivoltát, hogy vele megtalálja Csongor az utat, amelyen együttlétükben elindulhatnak abba a világába melyet Csongor önmaga által vezérelve nem talált.

Jézus másik vállalása a világosság felé vezető út az Akarat akaratának megtalálása a világosságról a János 8/12-ben e-képpen vall: „Én vagyok a világ világossága ki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek a világossága”. A tanításaiban rejlő összefoglalást János 14/6-ban írja, hogy: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanem ha én általam”. A magyarázatot erre a versre a 20-dik versében találjuk: „Én az Atyában vagyok, és ti én bennem és én ti bennetek”. Az énbennem és ti bennetek gondolata már viszont az úrvacsora misztérium felé vezet minket, mely a református vallásban megőrzött lelkiismeret hit része, mert a bűnbánó hét a lelki mélység elérésének ideje, az önmagunkba nézés által, önmagunk valós képének megtalálása. Jézus üdvözülés tanai szerinti újjászületés a lelki megújulásban, a lelki mélységünkben megtalált, bennünk élő Jézusnak becsülettel tudjuk mi is mondani, hogy Én vagyok. Az üdvözülés visszatekintése általi múlt és jelen valóságának ismeretében való helyes út. Ez nagyon fontos vállalás, de a Jézus „én vagyok” vállalása ennél több, mert nem csak a múltnak és jelennek van birtokában, hanem a jövő ismeretével tudja, hogy tanítványai közül egyik elárulja, tudja, hogy az egyik megtagadja még hozzá háromszor, s ezt el is mondja nekik, tudja mi vár rá, tudja a sorsának sorsszerű végkifejletének lehetőségét, s tudja, hogy nem kerülheti meg. A legnagyobb feladat az emberi életben szembe nézni a halállal, mikor már tudta, hogy elkerülhetetlen a Júdás általi árulás, megtörtént János 13/31-ben „most dicsőítették meg az embernek Fia, az Istent is megdicsőítették ő benne”. Az idézet mondanivalója, az hogy látta a halálát. De milyen halált? Vörösmarty a Szózatban így fogalmaz „dicső halál”, az a halál, amelynek a végén üdvözülés van a mennybe menetel.

Meg kell említenünk azt a jézusi vállalást, amely a legfontosabb „Én vagyok” ez, pedig az, amely Krisztussá teszi, mégpedig az, hogy tudjuk, hogy tudja mi vár rá, s a János Evangéliumának 18-dik

könyvében látjuk, hogy a kertbe vonul a tanítványjaival, az árulás megtörtént, s az áruló a farizeusokkal kísért katonasággal Jézust és tanítványait meglepte. Jézus kérdezte: Kit kerestek? Felel nekik a názáreti Jézust, s erre felelte Jézus ÉN VAGYOK. Nagyon fontos vállalás, mert tudta, hogy tanítványai örömmel elrejtették volna, s örömmel vállalták volna, azt hogy a mesterük helyett mondják én vagyok, de Jézus nem önmagát védte, hanem a közösségét védte az által, hogy önmagát felfedte. Az én vagyok vállalásában a közösség megmentéséért aggódva önmagát felfedve kinyilvánított én vagyok, s engem vigyetek mert engem kerestek, a féltő szeretet legmagasabb szintű megnyilvánulása.

Ez a cselekedet, az ÉLŐ Jézus cselekedete, ez a cselekedete már krisztusi cselekedet, s válik KRISZTUSSÁ. Nem a kereszthalál, mert az már a folyamat végkifejlete. A krisztusi történések az ÉN VAGYOK vállalásától kezdődik, és a kereszthalállal végződik, de a folyamat végkifejlete nem törvényszerű, mert minden megtörténhetett volna, s a cselekvések sorozata akár más irányt is vehetett volna. Mennyire más és hozzánk szóló Jézus ÉN VAGYOK vállalásai, mint mondjuk Jákób a Mózes I. 27/19-ben írtak szerinti én vagyok vállalása. A sorsszerű végkifejlet megtörténe nem törvényszerű, mert az EMBER, az EMBER, az arisztotelészi filozófiában lelki hármasságban, azt mondja az emberi lélekről, gondolkodó, vagyis saját gondolatai vannak, szabad akarral rendelkezik. A sorsszerűségben nem a kereszthalál a törvényszerű, hanem Jézus esetében a MENNYBEMENETEL, az ami eleve megvolt írva, az Isten fia visszatér az Atyához. A sorsszerűség a másik vizsgált szereplőnkre is igaz, mert Júdás az, aki valójában az üdvözítő Jézus vállalásában szóló „én vagyok”-ban nem hallotta meg a számára szóló üzenetet. Jézus bármit szólt az a farizeusokban ellenszenvet váltott ki, s néki az „én vagyok” vállalásának Igéjét kellett volna közvetítenie, elvinnie, hogy akinek füle van az hallja meg, akinek szeme van, az lássa meg a Jézus tanításainak igéjét. Júdás nem hallotta meg az Ige üzenetét, s nem látta a számára rendeltetett akaratot, így nem teljesítette sorsszerű küldetését a közvetítő szerepet, de meglátta az anyagi világ mesterkedésének forrását, a pénzt. Becsületére legyen szólva, mikor rádöbben mit is tett valójában, a megbánását fe-

jezte ki azzal, hogy elhajította az ezüstpénzeket, bár ezzel a cselekedetével valójában meg nem történtté nem tudta azt már tenni. Júdást valójában tekinthetjük Pál Apostol előképének is, hiszen fajilag mind a ketten Júda nemzetség tanult fia, s az Isten kegyessége, az hogy a Megváltóért áhító népnek Jézus földi halálát követően újabb közvetítővel ajándékozta meg. Pál történetének elején vallási indíttatásból elkövetett megkövezés résztvevője, s az ő cselekedetét is ugyanúgy követi a megbánás és az útkeresés. Az ő feladatukat az Akarat reájuk rótt megnyilvánulását, úgy tudom kifejezni, olyan hasonlattal élve, mint ha egy sötét szobában várakozó emberek között megjelenik egy ember, s azt mondja ott a gyertya, s itt a gyufa, s lesz világosság. Ők viszont nem hisznek neki, mert ők nem hisznek a gyertyában még kevésbé a gyufa fényességet előidéző lehetőségében, mert ők az ő számukra elrendelt fényhozót, a villanyszerelőt várják, s ha az eljön, s megjavítja a lámpát, akkor kimennek a sötét szobából. Jézus földi élete a gyertyaláng Ő az, aki megmutatta, hogy az emberi akarat üdvözítő erejét, ha az emberi lélek megtalálja az Isten-felé vezető utat, akkor részeseülhet az Üdvözülés fényében.

Jézus az Ég szülötte, aki földi teste által, mint Isten a mennyben, az ember a földön az Isten fia a földi teste által nem vonatkozathatta el magát a földi valóságtól. Isten fia a földön ember fiaként éli az életét és nem mentesülhet az emberi akarat végzet teljes rögös útjának nehézségének végigjárása alól. Az emberi akarat ezen téziseit a keleti filozófia Karmának nevezi, amelyet mi magyarul sorsnak nevezünk. A sors nem más, mint az embernek az életútjának a soros élet képei azok az akadályok melyekkel szembe kell néznie, s bármily keserű is az eleve elrendelt életet teljesíteni kell, megfutamodni biz nem lehet. Jézus sem mentesülhetett a sors életképei elől, az életképek sokaságában találjuk, tudta, hogy Júdás elárulja, s tudta, hogy Péter is megtagadja, s tudta, hogy a nép melyet megváltani jött, majd halálra veti. Az emberi élet erről szól, hogy mindenkinek van egy életútja, melynek a végén a halált találjuk, s ha elfogadjuk a keleti filozófia újjászületés hittételét, akkor az újjászületést követően egy újabb halál következik. Ezt egyébként logikusan értelmezve a természet filozófiában is így találjuk, mert összességében a természet, hogy tavasszal az avulásból egy

új élet teremtdődjék. Akkor most kérdezhetnénk, mi a különbség a Júdási és a Jézusi akarat megnyilvánulás között. A **jelenből következő jövő**, s ez egyben az életen belüli jövő, vagy a következő életen belüli jövő kérdése. A keleti filozófiánál maradván az újjászületésben megjelenő előző élet „jutalma”, s ebből a mókuserékből ad nekünk utat Jézus az üdvözüléssel, az életünk végének a jutalmával, a mennyei élet elérésének lehetőségével ajándékozta meg a világot. Jézus tanításaiból, illetve az életének akarat teljes megnyilvánulásából adódó gondolat az, hogy mennyire tudjuk elviselni az élet megpróbáltatásait, az ember, ember tud-e maradni kegyetlen sorsában. A kegyetlen sors megjelenése nemcsak bennünk vetődik fel, hanem Valla gondolataiban is, hogy az ember mennyire képes a sorsát a saját akarata által befolyásolni, illetve mennyire szakadhat el az Isten akaratától (Reneszánsz Etikai Antológia). Valla a 183. oldalon így ír erről: Miért csinált engem így? Avagy nincsen-e a fazekasnak hatalma az agyagon, hogy ugyanazon gyuradékból némely edényt tisztességre, némelyt becstelenségre csináljon? A kérdésre kérdésben találjuk a választ az edény elkészítője, nem tudja, mire használják majdan a készítményét erre nincs befolyása, csak azt, hogy mi az edény rendeltetése és mire használható az általa elkészített tárgy. A gondolat kérdésére a Jézusban, tanításaiban kapunk választ: a legnehezebb sors végén is megtaláljuk a halált, mely az Ő esetében testi. Földi testében a szenvedéssel teli halált találjuk, de lelkében az eleve elrendeltetett ÜDVÖZÜLÉST találjuk. Lélekben visszatér Istenhez. A Jézusi tanokban az Üdvözülés elnyerésének lehetőségét találhatjuk, amely nem más, mint a harmóniára való törekvés cselekvése emberrel és Istennel egyaránt. Ez által egy harmóniával teljes élet, az eleve elrendeltetett életút végén, minden ember megtalálhassa az üdvözülés lehetőségét.

Ahogy Madáchmondotta: Ember küzdj és bízva bízzál.

Befejező gondolatként:

Lorenzo Valla nagyszerű munkájában nem mondja ki a gondolatait, hanem azt Antonio püspök mondja ki, ő pedig az építő kritikájával próbálja alátámasztani, vagy kétségbe vonni. Az a célja, hogy az olvasóban keltse fel a saját vélemény kialakí-

tásának vágyát. Azért, hogy létre jöjjön az olvasóban a szabad akarat általi vélemény, a szabad akaratról mindenkinek a hite szerint kell döntenie, ahogy tette ő is. Hitében megtaláljuk a teológia és a humanizmus tanait egyaránt. Ezáltal maga Lorenzo Valla saját hitvallásának egyvelegét tárja elé, egyben az olvasót is további gondolkodásra ösztönözi. **A gondolat magját megadja, s hogy ez mivé nő az csak a gondolkodótól függ.**

LORENZO della VALLE

Olasz humanista tudós 1407 körül született Rómában, s 1457-ben ott halt meg. Fiaalon tanítóként működött.

1435-ben Nápolyban V. Alfonz király szolgálatába sze-

gődött, de Nagy Konstantin donációjáról írt könyve miatt eretnekséggel vádolták meg, ezért Rómába szökött, ahol V. Miklós pápától kegyelmet nyert, sőt pápai titkári állást is kapott tőle, tanár lett és kanonoki rangot kapott.

Lefordította Homeros Iliászát, Thukydész minden művét, s Herodotosz kötetét latinra tette át. Lexikális adatok szerint hagyomány és tekintély ellen küzdött, s ez a törekvése minden munkáját áthatotta. Arisztotelész nézeteit erős kritikával támadta dialektikus párbeszédes filozófiai művében (1499-ben jelent meg nyomtatásban). Valójában Epikurosz híve volt, De Voluptate című művében kifejti, hogy a világon egyedüli jó a kéj és a testi örömszerzés más formája. Bibliamagyarázó műve írásakor az Új Testamentum elemzésénél a görög eredetire hivatkozva mutatta be a Vulgatát, az egyszerű emberek képes bibliáját.

(szerk.)

NAGY ATTILA

A tükör trükkje

Mottó: „Akik nappal álmodnak, számos olyan dolgot észlelnek, ami a csupán éjjel álmodókat elkerüli...”

E. A. Poe.

Az angyal belibbent a fényben úszó terembe. Életgyertyája felszikkasztott, jelezvén, hogy az Őrzőnek dolga van. Suhanása, mint megannyi lélekharang sepegt végig, betöltve a lég-hézagok zeg-zugos cúgos szegleteit. És szertüze meggyújtotta teremtés minden gyertyáját. Középpütt egy szökőkút locsogta vég-es-telennek tűnő szomorkássággal egyes gyöngyöző kacagását. Maga a kút egy folyton változó arckifejezést formázott – hol egy lobo-gó tekintetű őrültét, hol egy áhítattal átítatott szentét, hol a tragédia, hol a komédia maszkját – a lélek minden rezdülését, a kettősség folyamát, a látszat és a valóság látszólag ellentmondását mesélte öröktől – a változatlan igazságot. Senki nem tudta volna megmondani pontosan honnan eredt, de egy talán bizonyos hogy valahol a Fény és az Árnyék országából kellett érkezzen...

A kutat díszes ősi szimbólumok ÉK-ítették, az Élet és Halál beavatási jelképei – háromszögek, csillagok kereszttek, félholdak, megannyi jeles képmutatás...

A kúti arcok megállás nélkül váltottak át egyik ál-arc-képről a másikra, szájukból háromszínű sugárként pezsgett a jelenben a múlt, és a jelenben a jövő.

A múlt ugyan mire leért az alatt pihenő gyűjtőkehelybe, már kissé megfakult, megőszült,

megszépült(?) – az angyal jól tudta miért – a jelen és a jövő színesebb és érdekesebb, hogy kegyetlenebb és annál mozgalmasabb legyen, csak egy kis fakítás kell és az emberek máris irányíthatók, változtathatók; elegendő a forrásba beleköpni és a legszentebb cél is az Ördög játékszerévé válik...

A szökőkutat néhány alkalmatosság ölelte körül egy szék, egy fogas rajtuk megannyi kell-ék. A szék mellett egy hatalmas tükör állt, amit egy sziporkázón kék selyem lepel lepelt.

Az angyal kezében egy könyvet tartott. Az Őrző elmosolyodott, és 77 karéjos glóriáját, mint valami közönséges hajtókörongot a fogasra kanyarította. Fittyet hányva minden illemnek szívott egyet nemesre szabott finom rajzú orrán, kráko-gott, majd a piros kék bíbor forrásba köpött. Amikor a szent-frász-karika nekivágódott az ódivatú fogasnak – igazából nem is volt fogas hanem egy fa aminek égbetörő ágait, koronáját gondos kezek lenyesegették, ezért tűnt a valóságban fogasnak, hogy miért jó kérdés – hatalmas villámlás támadt, majd akkora szél ami az angyal markából kitépte a vastag kötetet. Ahogy a szellemi manna úszott a levegőben egy pillanatra felvillant aranyfüstös fedele, amin ez lángolt piros, kék, bíbor, fehér izzással.

SORS (megjegyzés mind a két S betű olyan, mint

egy villám). A szél magával ragadta a tündérekék leplet is, leleplezve a kéken villódzó tükröt, ráján egy fejedelmi oroszlánnal, aki mancsában egy nyitott könyvet tartott. Az egyik lapon ez állt MESE (megjegyzés az S betű mindkét végén egy-egy nyíl mutat fel és le), a másikon ez volt olvasható MÁSA (megjegyzés ua. mint az előbb).

Az ördög leült a trónszékre, hogy megpihessen, hisz oly régen ÚTON volt már. Messziről jött a VILÁGBÓL, hogy rátaláljon, de valahogy mindig elvesztette azt.

Belenézett a tükörbe, mert ott még nem kereste. De valahol mintha hallott volna egy régi legendát arról, ha az emberek összetörnek egy tükröt, azzal szerencsétlenséget zúdítanak magukra, hisz így kiszabadul a benne lakozó Sátán, aki minden tükör előtt billegő teremtményt a hiúságával kísért meg...

Amint belepillantott egy visszataszító arc-kép mutatott vissza rá, egy nemes vonású kedves mosolyú sugárzó tekintetű szelíd tek-intet(t). Amikor az ördög ezt meglátta önkéntelenül is felordított a borzalomtól, de valahogy örömtelire sikeredett a kiáltás:

– Ilyen gyönyörűszép lennék? – Kérdezte majd azon töp-rengett, hogy mit is mondott az előbb:

– Mi az, hogy gyönyörűszép? Mikor én kedves, szeretetreméltót akartam mondani.

Az ördög egyre nagyobb zavarba jött. Szemét kép-telen volt levenni a tükrőről, egyre durvább és durvább dolgok jártak a fejében, de mindennek az ellenkezőjét mondta, vagy hallotta, látta viszont üstökében is.

Mikor ütésre emelte öklét, hogy összetörje a tükröt akkor akarva-akaratlan simogatásra nyílt a keze. Egyre nagyobb zavarba jött és zavarában nevetni kezdett; ám a tükörben szemei, mély titkok kútja, mint valami záportenger kövér sós gyöngykönnyeket fakasztottak, aminek cseppjei rótták a lélek útját. Amikor az ördög már hétrét görnyedve gurult a nevetéstől, és a valóságban is kicsordult a könnye – a tükörkép vibrálni kezdett: egy szomorú könnytelen angyalarc nézett vissza az ördögre. Ekkor az ágfogásról lehullott a glória és hatalmas ézengéssel a földnek ütődött. Feltámadt a szél.

Setét fellegek tornyosultak a terem(-tés) mennyezetén; egy vaskos pörögve villódzó könyv tűnt fel a távolban, és a nyomában suhanva egy

piros, bíbor, kék kendő, ami alávitorlázott a tükör lapjára. A kötet, amin ez állt SORS (megjegyzés az S betűkön a nyilak föl-le föl-le mutatnak) kinyitva az angyal kezébe hullott. A felütött lapon az állandóan változó, sebesen pörgő évszámok felett egy üzenet sugárzott vibrálva, amit hallani is lehetett:

„Saját magunk vagyunk önmagunk legnagyobb ellensége. Ám ha mások is azokká válnak azokat szer-essük, vagy legalábbis tiszteljük, mert ők elfogulatlanul mutatják gyengeségeink. Sokszor ők azok egyedül, akik átadják az egyetlen kulcsot, a magunkban rejtő rossz dolgok magyarázatát, amit félelmeink gerjesztenek, megvilágítják, ami árnyékban marad, amit rosszul látunk. Vagyis mi az ami SZEM-FÉNY-VESZTÉS, amit követ a fővesztés terhe... Mi a LÉTHARCBAN A VALÓ FÉNY VAGY SÖ-TÉT. Aki terem-t az fájdalmat szer-ez. Aki pusztít az nagyobb kint ok-oz; ha nem tud terem-teni. A IÉLek nem hal meg soha. Bár fejlődését csak akkor értheted, ha tér és idő egybefolyva mutatja meg ajelenben a múltadat, ami a jövőhöz vezet, aminek szereplői változnak, de mennél változatosabbak, annál különfélébb módokon, de egyetlen úton vezetnek gyökereidhez.

Ha alszol ébren leszel, ha pedig ébren is álmodsz akkor sajátítod el a legfontosabbat az OLVASÁST (megjegyzés lásd fent az Sekkel). Ne feledd a IÉLek útja nem más mint a FÉNynek háttal állva tudj olvasni a SOR(S)-OK között. Ennek elsajátítása négy lépésben sajátítható el. Viszont kell hozzá a kettŐsség ami, mindenben és mindenkiben jelen van. Ezt megérteni, érni kell. Útra térni. Színei a következők első darabja kéz-lábé. Második az ész és agy. Ám ezzel még kész nem vagy. Csak ha megáll, elméd lefagy. S ezt követve jöhet a szívnek darabja. Végül az ezeket egyesítő kalandja a IÉLeknek útja. Innen ered al és felvilágok kútja...”

Ekkor a könyv becsapódott az őrangyal elfújta a gyertyákat, ivott a szökőkút vizéből, az eredetforrásból, felnézett az Égre, lehajolt, hogy fölvegye a földről glóriáját. Szárnyra és hosszú útra kelt, mert tudta, hogy a könyvet nem mindenki érti meg, csak a bolondok, a kárhozottak, a szentek, és a gyerekecskék, bár ezt a tudást ŐK SEM kapják ingyen...